

IJTIMOYIY ISHDA OILA PORTRETINI ANIQLASHNING AHAMIYATI VA UNI TAHLIL QILISH USULLARI

Adizova Marjona Mirazizovna

*Buxoro davlat universiteti tarix va yuridik fakulteti 1-kurs 10-11JTI-24 guruhi
magistranti*

Annotatsiya. *Mazkur maqolada ijtimoiy ish doirasida oila portretini aniqlashning ahamiyati va uni tahlil qilish usullari haqida batafsil ma'lumot berilgan bo'lib, oila portretini shakllantirish muammolari erta aniqlash, ijtimoiy xizmatlar samaradorligini oshirish, individuallashtirilgan yondashuvni ishlab chiqish hamda jamiyat barqarorligini ta'minlash kabi jihatlari bilan ahamiyatlidir. Shuningdek, maqolada so'rov va intervyu, kuzatuv, hujjatlar tahlili, psixologik va statistik tahlil kabi asosiy tadqiqot usullari ko'rib chiqilib, ushbu maqola ijtimoiy xodimlar, tadqiqotchilar va ijtimoiy xizmatlar sohasi mutaxassislari uchun foydali bo'lishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *ijtimoiy ish, oila portreti, ijtimoiy muammolar, tahlil usullari, intervyu, kuzatuv, diagnostika, statistik tahlil.*

Jamiyatning asosiy hujayrasi hisoblangan oila inson hayotida muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, ijtimoiy ish sohasida oila portretini aniqlash va tahlil qilish zaruriyati ortib bormoqda. Ushbu jarayon oilaning ijtimoiy muammolarini tushunish, ularga tegishli yordam ko'rsatish hamda ijtimoiy xizmatlarni samarali tashkil etish imkonini beradi.

Oila portretini aniqlashning ahamiyati muhim bo'lib, oila portretini shakllantirish quyidagi jihatlar bo'yicha muhim ahamiyatga ega. Muammolarni erta aniqlash – oilada yuzaga kelayotgan muammolarni erta bosqichda aniqlash va ularni hal qilish chora-tadbirlarini ishlab chiqish imkonini beradi. Ijtimoiy xizmatlar samaradorligini oshirish – oilaning ehtiyojlariga mos keluvchi ijtimoiy xizmatlarni taklif etish orqali resurslardan oqilona foydalanish ta'minlanadi. Individuallashtirilgan yondashuvni ishlab chiqish – har bir oilaning xususiyatlarini inobatga olgan holda ularga mos yordam dasturlarini ishlab chiqish va tatbiq etish imkoniyatini beradi. Jamiyat barqarorligini mustahkamlash – oilaviy muhitning ijobiyligini oshirish orqali jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga hissa qo'shadi.

Oila portretini tahlil qilish usullari turlicha bo'lib, oilaning ijtimoiy portretini tahlil qilish uchun quyidagi usullar qo'llaniladi:

1. So'rov va intervyu usuli:

- oilaning turmush tarzi, muammolari, iqtisodiy holati va ijtimoiy munosabatlari haqida to'liq ma'lumot olish uchun so'rovnomalar va intervyular o'tkaziladi.

- ushbu usul orqali oilaning subyektiv va obyektiv holati aniqlanadi.

2. Kuzatuv usuli:

- ijtimoiy xodim oilaning hayot tarzini bevosita kuzatish orqali ularning muammolarini chuqurroq tushunishi mumkin.

- oilaviy munosabatlarni, bolalar va ota-onalar o'rtasidagi aloqalarni bevosita tahlil qilish imkonini beradi.

3. Hujjatlarni tahlil qilish:

- oilaga oid rasmiy hujjatlar, shu jumladan, daromad va xarajat hisobotlari, ijtimoiy yordam dasturlari bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilinadi.

- o'tgan davrlardagi holatlar bilan hozirgi vaziyatni solishtirish orqali muammolarni baholash imkoniyati mavjud.

4. Psixologik va ijtimoiy diagnostika:

- turli psixologik testlar va baholash metodikalaridan foydalangan holda oilaning psixologik holati o'rganiladi.

- oilaning stress darajasi, nizoli vaziyatlarga bo'lgan munosabati va bolalar tarbiyasidagi yondashuvlari aniqlanadi.

5. Statistika tahlil:

katta hajmdagi ma'lumotlar asosida oilaviy muammolarni tahlil qilish va umumiy tendensiyalarni aniqlash imkonini beradi.

- turli ijtimoiy omillar va ularning oilaga ta'siri statistik usullar yordamida baholanadi.

Statistik tahlil katta hajmdagi ma'lumotlar asosida oilaviy muammolarni tahlil qilish va umumiy tendensiyalarni aniqlash imkonini beradi. Turli ijtimoiy omillar va ularning oilaga ta'siri statistik usullar yordamida baholanadi.

Oila portretini tahlil qilishning bir necha usullari mavjud. Quyidagi ularni ko'rib chiqamiz (1-rasm).

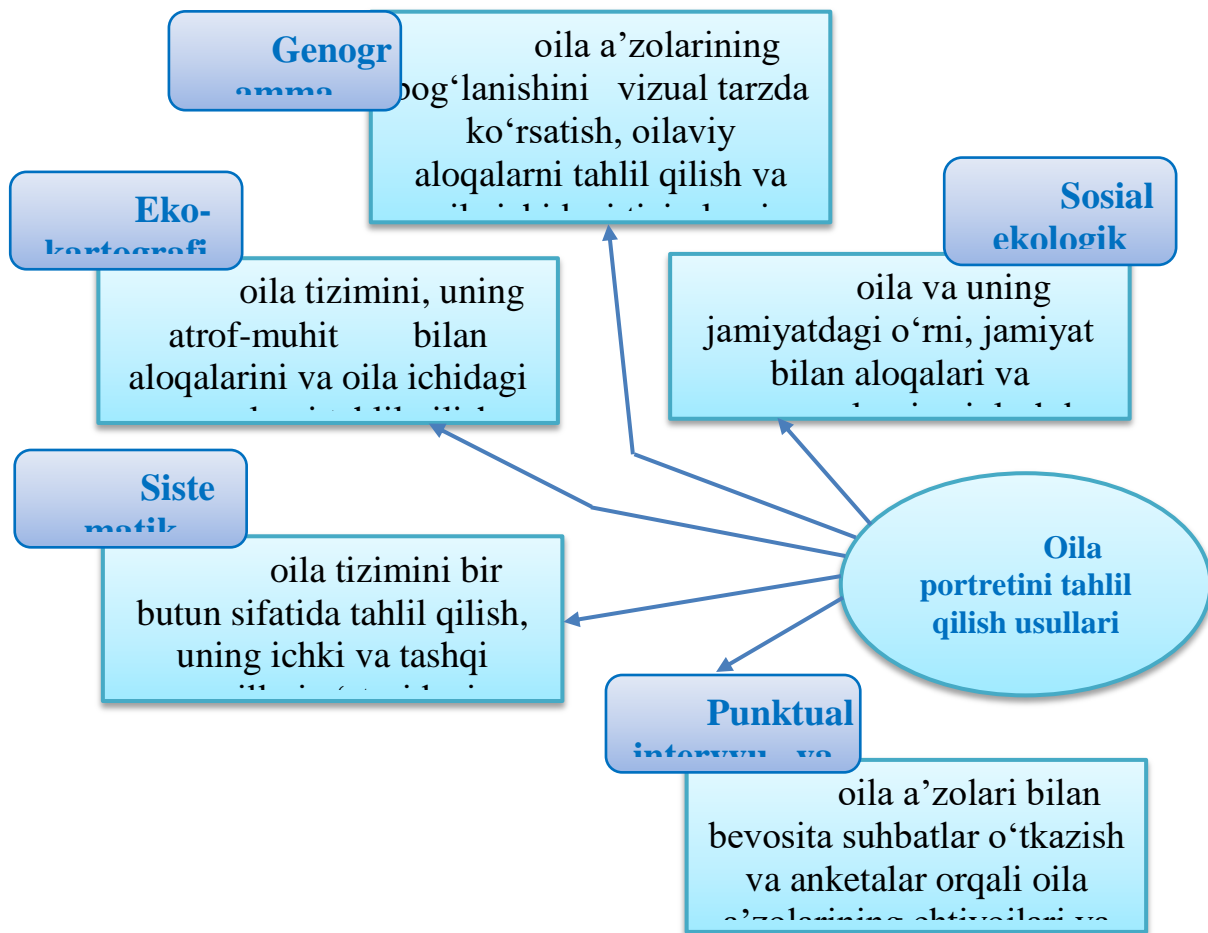
1. Genogramma – oila a'zolarining bog'lanishini vizual tarzda ko'rsatish, oilaviy aloqalarni tahlil qilish va oila ichidagi tizimlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

2. Eko-kartografiya – oila tizimini, uning atrof-muhit bilan aloqalarini va oila ichidagi resurslarni tahlil qilish uchun foydalaniladi.

3. Sosial ekologik tahlil – oila va uning jamiyatdagi o'rni, jamiyat bilan aloqalari va muammolarni aniqlashda qo'llaniladi.

4. Sistematik yondoshuv – oila tizimini bir butun sifatida tahlil qilish, uning ichki va tashqi omillari o'rtasidagi aloqalarni ko'rsatish.

5. Punktual intervyu va anketalar – oila a'zolari bilan bevosita suhbatlar o'tkazish va anketalar orqali oila a'zolarining ehtiyojlari va muammolarini aniqlash.

1-rasm. Oila portretini tahlil qilish usullari

Oilaning ijtimoiy portretini tahlil qilish uchun quyidagi usullar qo'llaniladi: so'rov va intervyu usuli oilaning turmush tarzi, muammolari, iqtisodiy holati va ijtimoiy munosabatlari haqida to'liq ma'lumot olish uchun so'rovnomalar va intervyular o'tkaziladi. Ushbu usul orqali oilaning subyektiv va obyektiv holati aniqlanadi. Kuzatuv usuli ijtimoiy xodim oilaning hayot tarzini bevosita kuzatish orqali ularning muammolarini chuqurroq tushunishi mumkin. Oilaviy munosabatlarni, bolalar va ot-onalar o'rtasidagi aloqalarni bevosita tahlil qilish imkonini beradi.

Hujjatlarni tahlil qilish oilaga oid rasmiy hujjatlar, shu jumladan, daromad va xarajat hisobotlari, ijtimoiy yordam dasturlari bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilinadi. O'tgan davrlardagi holatlar bilan hozirgi vaziyatni solishtirish orqali muammolarni baholash imkoniyati mavjud.

Psixologik va ijtimoiy diagnostika - turli psixologik testlar va baholash metodikalaridan foydalangan holda oilaning psixologik holati o'rganiladi. Oilaning stress darajasi, nizoli vaziyatlarga bo'lgan munosabati va bolalar tarbiyasidagi yondashuvlari aniqlanadi.

Ijtimoiy ishda oila portretini aniqlash va uni tahlil qilish ijtimoiy xizmatlarning samaradorligini oshirish, oilalarga mos keluvchi yordam dasturlarini ishlab chiqish va

jamiyat barqarorligini ta'minlash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. So'rov, intervyu, kuzatuv, hujjatlar tahlili, psixologik va statistik tahlil usullari orqali oila portreti aniq shakllantiriladi va ularga mos ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish yo'nalishlari belgilanadi. Shu sababli, ijtimoiy xodimlar ushbu usullarni puxta o'rganib, samarali qo'llashlari lozim. Bular, har bir oilaning xususiyatlarini inobatga olgan holda ularga mos yordam dasturlarini ishlab chiqish va tatbiq etish imkoniyatini beradi. Jamiyat barqarorligini mustahkamlash – oilaviy muhitning ijobiyligini oshirish orqali jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI;

1. Smith A.N. “Ijtimoiy ish va oila tahlili”, Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2018, 125-bet.
2. Johnson B.M. “Social Work and Family Assessment”, New York: Springer, 2015, 210-bet.
3. Karimov C.O. “Oila portreti va ijtimoiy muammolar”, Samarqand: Ilmiy Nashr, 2020, 98-bet.
4. Williams D.P. “Family Dynamics and Social Services”, London: Oxford University Press, 2017, 305-bet.
5. Norbekov E.R. “Ijtimoiy xizmatlar va jamiyat barqarorligi”, Buxoro: Ma'rifat, 2019, 176-bet.